

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	29 ธ.ค. 2555	43	15367	5

มรดกกล้วยนา

สลากย้อนมคนยอง

ประเพณีย้อมอย่างหนึ่งของชาวยอง โดยชาวยองในแถบจังหวัดลำพูนได้แก่ประเพณี “ตาน สลากย้อนม” คำว่า “ตาน” หมายถึง ทาน คือการให้ทานหรือทำบุญ “สลาก” หมายถึง อาหารหรือ สิ่งของถวายพระโดยวิธีจับสลาก ส่วนคำว่า “ย้อนม” มีผู้สันนิษฐานว่ามาจากการย้อมสีตรงดอกฝอย ปลายไม้เรียว ที่ใช้สำหรับแขวนเครื่องไทยทาน

ค่านิยมของชาวยองอันเป็นที่มาของสลากย้อนมคือ หญิงสาวที่โตขึ้นเป็นสาวเต็มตัวอายุราว ๒๐ ปี จะต้องหาโอกาสทำบุญ ด้วยสลากย้อนมก่อนมีครอบครัว ชีวิตจะได้เจริญรุ่งเรืองและร่มเย็น เป็นสุข นอกจากนี้ยังเชื่อว่า อาานิสงส์ของการได้ถวายสลากย้อนม นั้นยิ่งใหญ่ เทียบเทียบกับการได้บวชเรียนของบุรุษเลยทีเดียว

สลากย้อนม เป็นพุ่มไทยทานขนาดใหญ่มาก โครงสร้างหลักมีอยู่สองส่วน ส่วนหนึ่งสร้างเป็นฐานที่แข็งแรง อีกส่วนหนึ่ง เป็นเสาสูงราว ๔-๕ เมตร มักใช้ลำไม้ไผ่สีสุกทั้งลำ ทำเป็นส่วนนี้

เมื่อตั้งโครงสร้างหลักแล้ว เสาหรือลำต้นจะพอกพันด้วยหญ้าคาหรือฟางข้าวทั้งลำ เพื่อไว้เป็นที่ปักของไม้เรียว ซึ่งเป็นไม้ไผ่เหลาส่วนโคนให้แหลม ส่วนปลายนั้นจะขุดเหลาเป็นเส้นฝอยคล้าย ดอกไม้ แล้วย้อมสีให้สดสวย สำหรับเป็นที่แขวนเครื่องไทยทาน

ในส่วนของไทยทาน ด้านบนสุดมักปักร่ม รอบๆของร่ม จะห้อยย้อยด้วยเครื่องประดับและของมีค่า อาทิ สร้อย แหวน เข็มขัด อันสำเร็จแล้วด้วยทอง นากและเงิน ตลอดจนอัญมณี ส่วน ลำต้นหรือเสา จะปักห้อยด้วยเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น กระเจ๊ก เภา หวี เครื่องสำอาง อาภรณ์เสื้อผ้า อุปกรณ์เครื่องใช้ อาหารแห้ง ของขบเคี้ยว รวมไปถึงยารักษาโรคต่างๆ ล่างสุดมักเป็นของ ขนาดใหญ่ อาทิ เตียงนอน โต๊ะ เก้าอี้ ถ้วย ชาม หม้อ และผลไม้ ตามฤดู เช่น ส้มโอ กล้วย อ้อย ฟัก แพง แตงกวา และอาจมี

เครื่องอำนวยความสะดวกประเภทวิทยุ โทรทัศน์ ยานพาหนะ เป็นต้น นอกจากนี้จะมีเครื่องประกอบอื่นๆ เช่น ยอ สวิง โซ ตะข่อง สุ่มไก่ เป็นอาทิ

สิ่งของนานาดังกล่าว หากตีความเป็นเชิงสัญลักษณ์แล้ว ร่ม จะหมายถึงความร่มเย็นเป็นสุข เครื่องประดับคือความมั่งคั่ง ของบริวารต่างๆ หมายถึงความอุดมสมบูรณ์ และภาพโดยรวมคือความมั่งคั่ง เมื่อมั่งคั่ง อุดมสมบูรณ์ และมั่นคงแล้ว ก็สามารถแผ่ไปถึงผู้อื่นได้

ส่วนประกอบที่นิยมอีกประการหนึ่งคือ บทกวีพรรณนาพุ่มไทยทาน ที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภท “คร่าว” แต่ชาวไทยยองเรียกว่า “กะโลง” หรือ “กั้นโลง” โดยเนื้อหา มักกล่าวถึงประวัติ

ของเจ้าภาพ และรายละเอียดของต้นหรือพุ่มไทยทาน ตลอดจนความปรารถนาที่ตั้งไว้ ตั้งตัวอย่าง บทหนึ่งว่า

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

00051
NORTH CLIPPING 2556/

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	29 ธ.ค. 2555	43	15367	5

จักยอ	ยืนยก	นมัส-สกร	
ถวาย	เป็นทาน	พระสัง	พะเจ้า
ทั้งภิก-	บุเถร	องค์เณร	หนุ่มเก่า
ขอรับ	เคนอา	สิ่งน้อม	
วัตถุ	นานา	เตรียมดา	พราพร้อม
มีแพว	ดอกส้ม	มาลา	
ข้าวตอก	ดอกไม้	เทียนรูป	บุปผา
น้ำข้าว	กุญชา	อาหาร	พร้อมเลี้ยง
คิลาน	ยาดี	มูลี	หมากเหมี้ยง
วัตถุ	รายเรียง	หมั่นเนื้อ	
สร้อยแหวน	สังวาลย์	ปิ่นลาน	คู่เชื้อ
ผ้าผืน	แผ่นเสื่อ	ครวใบ	
เงินพัน	หมิ่นร้อย	ห้อยเป็น	ปัจจัย
ขออุ-	ทิศไป	เสวย	พายหน้า
กุศล	มีหลาย	วงศ์โย	แห่งข้า
ผายแผ่	บุญญา	รอดลู	
เจ้ากรรม	นายเวร	ทวยเทนม	มาช
จูงม	มุงด้วย	อภัย	
ขอซี	วิตน่อง	ผ่องแผ้ว	หมดใส
อาจอ้า	อำไพ	สืบไป	เนอเจ้า ฯ

จากมุงหมายแต่เดิม จะเห็นได้ว่าโบราณจะมุงปลุกฝังให้เด็กสาว รู้จักมรดกสืบทอด
ออม เก็บหอมรอมริบ เพื่อเตรียมตัวเป็นแม่บ้านในครอบครัวที่สมบูรณ์ เพราะทรัพย์สินที่มีค่าส่วน
ใหญ่ จะมีการขอ “บูชาคืน” คือขอบูชาเครื่องไทยทานส่วนใหญ่ที่ไม่ใช่ของใช้ของพระสงฆ์ จากพระ
สงฆ์ที่จับสลากได้ เพื่อนำไปเป็นต้นทุนสำหรับตั้งต้นชีวิตต่อไป.ปัจจุบัน ความหมายเดิมของประเพณี
“दानสลากยอม” ดูอ่อนล้าลงมาก เพราะบุตรของเจ้าของวัฒนธรรม เป็นเด็กสาวรุ่นใหม่ มีชีวิตอยู่ใน
บริบททางสังคมยุคใหม่ ใส่ใจในการศึกษามากกว่าจึงไม่สามารถเก็บหอมรอมริบเพื่อการนี้ได้ การ
ดำรงไว้จึงต้องมีการปรับเปลี่ยน โดยรณรงค์ขอความร่วมมือจากชุมชน วัด หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ
รวมไปถึงนักการเมืองระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ ให้จัด “दानสลากยอม” เข้าร่วม มีการกระตุ้น
ด้วยการประกวดประชัน แปรวัตถุประสงค์ให้เกิดการเรียนรู้ การสานต่อภูมิปัญญา มุ่งสร้างเสริม
ให้เกิดการอนุรักษ์ และหวงแหนในฐานะเป็นศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ทั้งให้ถือเป็นการสร้างความสมัคร
สมานสามัคคี ของชุมชนให้เข้มแข็งไปในตัวด้วย แม้จะดูเหมือนว่าจะเอื้อต่อการขายการท่องเที่ยว
มากกว่า แต่ก็ ถือได้ว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในยุคปัจจุบัน.

สนั่น ธรรมธิ
สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
(ภาพประกอบโดย อภิรักษ์ ตาเสน)